

**Tymczasowe cele ochrony
obszar Natura 2000 Raciąż PLH140059**

Lp.	Przedmiot ochrony	Parametr	Cele działań ochronnych	Komentarz
1	7210 Torfowiska nakredowe (<i>Cladietum marisci</i> , <i>Caricetum buxbaumii</i> , <i>Schoenetum nigricantis</i>) – proponowany	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska na powierzchni 6,7 ha (stan właściwy – FV).	Obszar był w przeszłości wykorzystywany do pozyskiwania torfu, stąd wykształcone tu zbiorowiska roślinne mają w większości charakter regeneracyjny i powstają w obszarach potorfii. Teren odwadnia się dawnymi rowami melioracyjnymi powiązanych z Dopływem spod Żychowa (skanalizowanym), który płynąc w kierunku północno-zachodnim łączy się z Potokiem Zadębie, będącym dopływem Raciążnicy. Obecnie rowy melioracyjne, połączone z siecią rzeczną, nie spełniają już w większości swojej odwadniającej funkcji i są wypełnione wodą, a w wielu miejscach zarastające i niedrożne. Powoduje to magazynowanie wody w obrębie torfowiska, które w okresie badań było bardzo silnie uwodnione. W obszarze Natura 2000 siedlisko 7210 reprezentowane jest przez szuwały kłoci wiechowatej, które rozmieszczone są w postaci różnej wielkości płatów pośród obszarów zajętych przez fitocenozy zaliczane do siedliska 7230 oraz z mozaiką z innymi szuwarami i zakrzaczeniami wierzbowymi. Charakterystyczne jest to, że szuwały kłociowe są zwykle silnie zwarte i kompaktowe, niemal jednogatunkowe, przez co dobrze wyróżniają się z otoczenia. Szuwały te pozbawione są także warstwy mszystej, a poziom wody w ich obrębie ma kilkadziesiąt centymetrów. Charakterystyka ta odpowiada typowemu wariantowi zespołu (Herbichowa i Wołejko 2004), choć nie jest on związany z ekosystemem jeziornym. Ocena ogólna stanu siedliska 7210 w obszarze jest zła (U2), za co odpowiada zła ocena parametru „specyficzna struktura i funkcje” - uwodnienie. Należy jednak zaznaczyć, że występuje tu dobrze zachowany i rozległy płat (sieć płatów) szuwaru kłociowego będącego klasycznym identyfikatorem typowej postaci siedliska 7210. Tworzony jest niemal wyłącznie przez kłoc wiechowatą, która zachowana jest w dobrym stanie, wykazując dużą żywotność – obficie kwitnie i owocuje. Duże zwarcie szuwarów wskazuje na dobrą kondycję siedliska. Płat reprezentuje formę występowania siedliska na
		Udział procentowy siedliska w powierzchni badawczej	Utrzymanie udziału powierzchni zajętego przez siedlisko w powierzchni badawczej na poziomie minimum 70 % (stan właściwy – FV).	
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania znacznego udziału (>90 %) kłoci wiechowatej <i>Cladium mariscus</i> (stan właściwy – FV).	
		Gatunki dominujące	Utrzymanie dominacji gatunków siedliskotwórczych (stan właściwy – FV).	
		Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie braku występowania obcych gatunków inwazyjnych (stan właściwy – FV).	
		Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Utrzymanie braku występowania gatunków ekspansywnych roślin zielnych (stan właściwy – FV).	
		Gatunki synantropijne	Utrzymanie braku występowania gatunków synantropijnych (stan właściwy – FV).	
		Zwarcie szuwarów	Utrzymanie co najmniej 90 % <i>Cladium mariscus</i> (stan właściwy – FV).	
		Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Utrzymanie występowania pojedynczych krzewów (stan właściwy – FV).	
		Stopień uwodnienia	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do obniżenia poziomu wody w	

			miesiącach letnich (VII-VIII) do wartości 20-30 cm powyżej powierzchni torfowiska (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadawalającego – U1).	terenie obszaru w postaci zwartych fragmentów kłociowisk różnej wielkości rosnących w otoczeniu szuwarów turzycowych i trzcinowych. Ogólna ocena ekspercka stanu siedliska w obszarze jest wyższa – na poziomie U1. Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska, na podstawie opracowania pn.: „Ekspertyza botaniczno-fitosocjologiczna obejmująca inwentaryzację następujących przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Kłocie Raciąskie nPLH140059: 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk” - Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie T. Figarski, M. Szczygielski, M. Gałczyński, M. Kurek, B. Piwowarski, P. Ługowski (2022 r.). z wykorzystaniem założeń metodycznych Państwowego Monitoringu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (dalej „PM GIOS”). Cele wydają się możliwe do osiągnięcia. W związku z posiadanymi danymi w I kw. 2024 r. podjęte zostaną działania zmierzające do zmiany danych Standardowego Formularza Danych (dodanie siedliska jako przedmiotu ochrony obszaru Natura 2000). Biorąc pod uwagę uwarunkowania lokalne oraz charakterystykę przedmiotu poprawa oceny ogólnej siedliska do stanu właściwego w dłuższym horyzoncie czasowym nie jest wykluczona.
		Mechaniczne zniszczenie	Utrzymanie braku występowania zniszczeń lub zniszczeń do 5 % powierzchni (stan właściwy – FV).	
2	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	Powierzchnia siedliska	Utrzymanie występowania siedliska na powierzchni 89 ha (stan właściwy – FV).	W granicach obszaru torfowisko 7230 występuje w postaci rozległego, ale dość nieregularnego płatu, zajmującego płaskodenne obniżenie terenu pomiędzy Żychowem, Lipą i Szczepkowskimi Żalami. Torfowiska wykształciły się w lokalnych zagłębieniach terenu, które stanowią potorfia. Charakterystyczne są więc dla nich ostro zarysowujące się granice z sąsiadującymi, nieco bardziej wyniesionymi terenami, na których torfu nie pozyskiwano i które zajęte są głównie przez zbiorowiska łąkowe. W efekcie siedlisko przyrodnicze wykształciło się tu w postaci bardzo specyficznego układu ekologicznego. Siedlisko na terenie obszaru generalnie jest bardzo jednorodne. Strukturę roślinności torfowiska tworzą głównie wysokie turzycy: nitkowata <i>Carex lasiocarpa</i> , zaostzona <i>C. gracilis</i> i dzióbkowata <i>C. rostrata</i> , którym towarzyszą m.in. siedmiopalecznik błotny <i>Comarum palustre</i> ,
		Procent powierzchni zajęty przez siedlisko na powierzchni badawczej	Utrzymanie udziału powierzchni zajętego przez siedlisko w powierzchni badawczej na poziomie minimum 80 % (stan właściwy – FV).	
		Gatunki charakterystyczne	Utrzymanie występowania minimum 4 gatunków charakterystycznych, lub pokrycia gatunków charakterystycznych w powierzchni badawczej na poziomie minimum 20% (stan niezadawalający – U1).	

	Gatunki dominujące	Utrzymanie występowania braku wyraźnych dominantów, przy udziale gatunków charakterystycznych dla siedliska 7230 i innych mniej więcej równym (stan niezadawalający – U1).	tojeść pospolita <i>Lysimachia vulgaris</i> , jaskier wielki <i>Ranunculus lingua</i> czy zachyłnik błotny <i>Thelypteris palustris</i> . Na wyraźnie wyniesionych (czasem > 0,7 m) kępach turzyc rozwija się roślinność mechowiskowa tworzona przez takie gatunki jak mokradłoszka zaostrowana <i>Calliergonella cuspidata</i> , złocieniec mieszanopłciowy <i>Campylium polygamum</i> , limprichtia pośrednia <i>Limprichtia cossoni</i> , skorpionowiec brunatny <i>Scorpidium scorpioides</i> . Natomiast przestrzenie pomiędzy kępami turzyc, jak również wyraźnie odznaczające się jeszcze doły potorfowe (torfianki), wypełnia woda o głębokości sięgającej 1 m i więcej. Występują tu zbiorowiska pływaczy, zwyczajnego <i>Utricularia vulgaris</i> i średniego <i>U. intermedia</i> oraz ramienic <i>Chara spp.</i> Na części płatu torfowiska obserwuje się ekspansję szuwarów właściwych, głównie trzcinowego <i>Phragmitetum australis</i> oraz zarośli wierzbowych <i>Salicetum pentandro-cinereae</i> . Ogólny obraz siedliska pokazuje, że nie jest to typowe mechowisko, będące klasycznym identyfikatorem siedliska 7230 (Wołejko i in. 2019). Na terenie obszaru występuje głównie postać siedliska mniej typowa o charakterze turzycowiska (<i>Magnocaricion</i>), w przypadku którego o zaliczeniu do siedliska 7230 decyduje przede wszystkim charakterystyczna brioflora skupiona na kępach turzyc oraz zasilanie wodami alkalicznymi (i wysoki stopień ich wysycenia jonami, o czym w wynikach obserwacji, w dalszej części ekspertyzy). Jest to postać również przyjmowana jako forma torfowisk alkalicznych (Interpretation Manual 2013). Powyższe wynika także z faktu, że pokłady torfu na terenie obszaru były w przeszłości eksploatowane, a siedlisko wykształciło się w potorfkach. Tego rodzaju wtórne mechowiska w zarośniętych potorfkach podawane są przez Wołejko i in. (2012) jako postaci nietypowe siedliska, dla których cechą charakterystyczną jest uproszczony, zubożony w stosunku do naturalnych mechowisk skład gatunkowy, w którym dużą rolę odgrywają gatunki szuwarowe. Ponieważ dla omawianej grupy torfowisk trudno jest wskazać dobre identyfikatory fitosocjologiczne (Stańko i in. 2018), opisywane torfowisko alkaliczne należy zatem postrzegać w ujęciu szerszym, jako cały układ ekologiczny o określonym, specyficznym charakterze. Torfowiska te występują często w układach mozaikowych, tworząc dynamiczne kompleksy z ekosystemami szuwarowymi,
	Pokrycie i struktura gatunkowa mchów	Utrzymanie całkowitego pokrycia mchów na poziomie minimum 20%, przy zajmowanej powierzchni przez mchy brunatne powyżej 20 % całkowitej powierzchni zajmowanej przez wszystkie gatunki mchów (stan niezadawalający – U1).	
	Obce gatunki inwazyjne	Utrzymanie braku występowania obcych gatunków inwazyjnych (stan właściwy – FV).	
	Gatunki ekspansywne roślin zielnych	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału ekspansywnych roślin zielnych na poziomie poniżej 5 % (stan niezadawalający – U1).	
	Zakres pH	Utrzymanie wartości pH na poziomie powyżej 6 (stan niezadawalający – U1).	
	Ekspansja krzewów i podrostu drzew	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do udziału krzewów i podrostu drzew na poziomie poniżej 15 % (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadawalającego – U1).	
	Stopień uwodnienia	Stopniowa poprawa stanu zachowania zmierzająca do obniżenia poziomu wody mierzonej w piezometrze do wartości poniżej 10 cm powyżej powierzchni torfowiska (stopniowa poprawa złego stanu zachowania – U2 do stanu niezadawalającego – U1).	

		Pozyskanie torfu	Utrzymanie występowania śladów pozyskania torfu w przeszłości, obecnie brak pozyskania (stan niezadowolający – U1).	<p>wodnymi czy łąkowymi. Podobnie, szersze ujęcie siedliska – jako funkcjonalnego ekosystemu, w którym oprócz zbiorowisk identyfikujących siedlisko przyrodnicze, występują płaty o charakterze przejściowym i różne fazy dynamiczne przyjęto także w Krajowym programie ochrony torfowisk alkalicznych (Wołejko i in. 2012). Takie podejście ma również znaczenie dla skutecznego planowania i realizacji ochrony całych kompleksów przyrodniczych. Biorąc pod uwagę niskie oceny kilku wskaźników kardynalnych, parametr „specyficzna struktura i funkcje” siedliska, stan zachowania przedmiotu ochrony należałoby ocenić na poziomie złym (U2), zdaniem jednak autorów ekspertyzy przyrodniczej, ocena powinna być podwyższona do niezadowolającej (U1). Cele ochrony ustalono dla wskaźników kluczowych dla waloryzacji oceny stanu ochrony siedliska, na podstawie opracowania pn.: „Ekspertyza botaniczno-fitosocjologiczna obejmująca inwentaryzację następujących przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Kłocie Raciąskie nPLH140059: 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk” - Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie T. Figarski, M. Szczygielski, M. Gałczyński, M. Kurek, B. Piwowarski, P. Ługowski (2022 r.). z wykorzystaniem założeń metodycznych PM GIOS. Cele wydają się możliwe do osiągnięcia. W przypadku wskaźnika „Gatunki ekspansywne roślin zielnych” na tę chwilę nie jest możliwe jednoznaczne stwierdzenie możliwości poprawy stanu zachowania do stany właściwego, z tego względu jako cel ustalono maksymalną możliwą poprawę na poziomie stanu niezadowolającego. Biorąc pod uwagę uwarunkowania lokalne oraz charakterystykę przedmiotu poprawa oceny ogólnej siedliska do stanu właściwego jest wątpliwa.</p>
		Melioracje odwadniające	Utrzymanie braku sieci rowów i kanałów melioracyjnych oraz innych elementów infrastruktury melioracyjnej odwadniających torfowisko (stan właściwy – FV).	